

קול דודי

פנינים יקרים מלוקטים מספר קול דודי עה"ת ומועדים מאת הר"ה ג' רבי דוד פראג' שליט"א
נשיא דהתאחדות קהילות החרדים בעיר הברכה לונדון יצ"ו

**אלה הדברים וגו' בין פארן ובין תופל
ולבן וחצרות ודי זהב (א' א').**

**ה' אלקינו דבר אלינו בחורב לאמר רב לכם וגו'
פנו וסעו לכם ובאו הר האמרי וגו' (א' ו').**

לכאורה יש להבין מה הוא צורך הקדמה זו שאומר להם הקב"ה רב לכם ועוד למה אומר להם ללכת אל הר האמרי ה"ל לומר להם תכלית ההליכה לארץ הכנעני והלבנון כמו שאומר לבסוף ומה ענין להתחיל לציין כל המקומות שיהיו באמצע דרכם ואולי בא לרמז להם דאחרי שספגו הרבה תורה בהר סיני מצוה עליהם להביא ידיעת הבורא גם לאה"ע כדמבואר בש"ס פסחים פ"ז: לא הגלה הקב"ה את ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים וכו' דזה תכלית הגלות וע"כ גם הקדים לעיל פסוק ה' הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר וברש"י בשבעים לשון פירשה להם ומה צורך לישראל בשבעים לשון אלא כדי להכניס למסרה לכל אוה"ע.

**לא תכירו פנים במשפט וגו' והדבר אשר יקשה
מכם תקרבון אלי ושמעתי (א' י"ז).**

ורש"י כותב ד"ה תקרבון אלי וז"ל על דבר זה נסתלק ממנו משפט בנות צלפחד וכו' משמע דנראה היה מדבריו של מרע"ה שהוא כמתגאה ומש"ה נענש שנתעלם ממנו דין שהיה ראוי שהוא ידע אותו ולכאורה קשה להבין שהרי התורה העידה עליו פרשת בהעלותך [במדבר י"ב ג'] והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה ואולי מעולם לא רצה משה לומר שיקריבו אליו הדבר הקשה כדי שהוא יפרש וישיב מכח עצמו אלא רק אמר ושמעתי היינו שהוא יקריב השאלה להקב"ה וישמע ממנו ית' מה הדין והיינו שהוא רק יהא שליח לשאול ולשמוע ותו לא אלא דכיון דמדבריו היה אפשר להבין כאילו יש בו יוהרא ואמר ושמעתי שהוא ישמע השאלה מפי השואל ויפסוק מש"ה נסתלק ממנו משפט בנות צלפחד כדי שיצטרך לשאול ויראו כולם דלזה נתכוין כשאמר ושמעתי.

גם בי התאנף ה' בגללכם לאמור וגו' (א' ל"ז).

לכאורה לא מפני עון מרגלים נענש מרע"ה אלא מפני עון מי מריבה שהיה ל"ח שנים אח"כ לאחר מיתת מרים כדמפורש בפר' חוקת ונראה דהכי קאמר להם משה אם לא שחטאתם במרגלים לא הייתי מצווה ע"י הקב"ה לדבר אל הסלע כדי לעשות קידוש ה' וכדמביא רש"י שם [במדבר כ' י"ג] מה הסלע הזה שהוא דומם ואין בו שכר ועונש שומע צויו ה' ישראל שהם בו"ד ומבקלים שכר ועונש על על אחת כמה וכמה שהיה להם לשמוע וגם אני לא הייתי מכה את הסלע כדי להציל אתכם מקיטרוג הזה וממילא לא הייתי נענש ולפירוש הרמב"ן שם לגבי חטא מי מריבה שמביא דע"כ נענש מפני שקרא להם שמעו נא המורים בלשון זלזול הוי"ג כ" תוצאה מעון מרגלים דאי לאו דחטאו בזה לא היה משה קורא להם מורים ולא היה נענש.

**אל תתגרו בם כי לא אתן לכם וגו' כי
ירשה לעשו נתתי וגו' (ב' ה').**

ורש"י בד"ה ירשה לעשו מפרש וז"ל מאברהם עשר עממין נתתי לו וכו' והשתים לבני לוט בשכר שהלך אותו למצרים ושתק על מה שהיו אומרים על אשתו אחותו היא עשאו כבנו ע"ש יש לעיין מה הוא הקשר

וברש"י שתפלו על המן שהוא לבן ומה שעשו במדבר פארן ע"י המרגלים וחצרות היינו מחלוקתו של קרח ודי זהב הוא העגל שעשו ואולי יש לפרש הקשר שבין כל אלו התוכחות דוקא דהנה על המן אמרו נפשנו קצה בלחם הקלוקל משמע דרצונם היה לצאת מן המדבר לבא לארץ יושבת ששם צומח האוכל מן הארץ ואפשר לאכול כדרך כל הארץ ואעפ"כ כשניתנה להם אפשרות ליכנס לארץ חטאו במרגלים והיו מסרבים מליכנס בה להודיע לך שמי שנפשו אווזו במחלוקת אינו מרוצה משום דבר וכדראינו לעיל פרשת בהעלותך דכתיב [י"א כ"ג] עתה תראה יקרך דברי אם לא והביא שם רש"י ר"ג בנו של ר"י הנשיא אומר א"א לעמוד על הטפל מאחר שאין מבקשים אלא עלילה וכו' אם אתה נותן להם בשר בהמה גסה יאמרו דקה בקשנו ואם אתה נותן להם דקה יאמרו גסה בקשנו וכו' וכמ"כ במחלוקתו של קרח היה נראה שרצו כולם להיות שוים בלי שום מנהיג על ראשם שאמרו כי כל העדה כולם קדושים וגו' ואעפ"כ כשחשבו שמשה מת עשו עגל במקומו להיות מנהיג להודיע לך שהאוחז במחלוקת אין לו רצון קבוע אלא הכל כדי לחלוק ותו לא.

אחרי הכתו את סיחון וגו' (א' ד').

ורש"י כותב ד"ה אחרי וכו' וז"ל בא"ד אם אני מוכיחם קודם שיכנסו לקצה הארץ יאמרו וכו' מה היטיב לנו וכו' לפיכך המתין עד שהפיל סיחון ועוג וכו' ואח"כ הוכיח ע"ש אבל קשה דכתיב אח"כ פסוק ו' רב לכם שבת בהר הזה וגו' ופירש רש"י הרבה גדולה לכם ושכר על ישיבתכם בהר הזה עשיתם משכן מנורה וכלים קבלתם תורה וכו' הרי כמה טובות שכבר עשה להם הקב"ה לפני"כ וא"כ למה הוצרך עוד להמתין על מלחמת סיחון ועוג ועל ירושת ארצם ואולי ה"ט דכל הני טובות היו עניני רוחניות וקיום מצוה משכן ומתן תורה וכו' והרגישו בני ישראל שאדרבה בזה הם מקבלים עול מלכות שמים ומגיע להם שכר ע"ז ומש"ה רצה להראותם שגם זו בידם שגם ארץ וביזה קיבלו ועתה יכול להוכיחם ביתר תוקף.

ויחל משה באר את התורה באר היטב (א' ה').

וברש"י בשבעים לשון ולכאורה תמוה מה מעליותא בע' לשון עבור ישראל לבדם והנה אח"כ אומר הכתוב עד הנה הגדול נהר פרת ומפרש רש"י למה נקרא גדול משום שהוא סובב א"י ומאריך רש"י לומר עבד מלך כמלך השתחוה לשחור וישתחו לך וכו' ונראה דבכוונה האריך רש"י כ"כ דבזה יובן גם למה פירש מרע"ה לפני"כ התורה דוקא לישראל בשבעים לשון והיינו דכיון דלישראל ניתנה התורה בעיקר לשונה שהוא לשון"ק והוא בבחינת מלך שהוא הלשון שבו נברא העולם והוא גם הלשון שהתורה כתובה בו למעלה לפנינו ית' כל שתתבאר להם גם בשאר לשונות יקבלו הני הלשונות חשיבות של עבד מלך כמלך אבל אם לא נתפרשה תורה לישראל בשאר לשונות ליטפל ללשון"ק לא היה לשון לשון שום חשיבות כשאנו דבוק למלך.

וכו' שהם בעצמם ישברו האוכל ויכרו המים ורק ישלמו לבני עשו על שנותנין להם רשות לזה אבל שם בסיחון כתוב תשברני וגו' תתן לי וגו' שהם יעשו הכל וימכרו מן המזון לישראל ולהנ"ל יש לומר שלגבי אוכל אומרים להם ישראל שרוצין לבחור איזה צומח ואיזה חי ישברו אנשי סיחון עבורם אבל לגבי המים תהיה רק נתינה דכיון דהכריה יעשו אנשי סיחון והמים כולם שוים לא כתב תכריני וכו' דלא היו ישראל צריכים לבחור באיזה מקום יכרו עבורם רק יביאו להם המים מוכנים מהיכן שירצו.

בהפטרה דשבת חזון ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו וגו' (ישעי' א' ג').

אצל שור כתוב קונהו ומש"ה השור הוא בהמה טהורה והיא נקרכת ע"ג המזבח שיודע השור קונהו היינו שלמעלה מן האבוס יש בעלים שהוא הנותן לו את האוכל אבל החמור יודע רק את האבוס ולא יותר ומש"ה חמור הוא בהמה טמאה שמגושם ביותר ומש"ה עבד כנעני נמשל לחמור עם הדומה לחמור שיודע רק האדון שלו ולא מי שלמעלה מאדונו וע"כ כתוב אצל ישראל עבדי הם ולא עבדים לעבדי דלהיות עבד לעבדי הוא בחינת חמור להיות עבדים לעבד וזה שייך בעבד כנעני.

בין מעשיו של לוט לבין שכרו שנראה מדברי רש"י כאילו מובן שאם עזר שאשתו תחשב אחותו ממילא יחשב הוא כבנו והנה לוט היה בן אחיו של א"א כדמפורש בפרשת נח [בראשית י"א ל"א] ויקח תרח את אברם בנו ואת לוט בן הרן בן בנו וגו' וכיון דבשתיקתו פעל שאשתו של אברהם תחשב אחותו הרי שגרם להשוות קרבת האחות לקרבת האישות וממילא ה"ה דבן אחותו או בן אחיו יחשב כבן אשתו ומש"ה עשאו ללוט כבנו הנולד לו מאשתו.

אכל תשברו מאתם בכסף ואכלתם וגם מים תכרו מאתם בכסף ושתייתם (ב' י').

נראה דהא דנקט לשון תשברו לגבי אוכל ולשון תכרו לגבי מים ה"ט דרוב אוכל צריך שבירה כדי לאכלו דכל צומח צריך לשבור אותו ממקום גידולו וכל חי צריך לשברו ע"י שחיטה אבל מים אין צריכים שבירה שהם מונחים במקומם אלא שצריכים כריה לכרות באדמה עד שמגיעים לבור או לבאר של מים וע"פ הנ"ל נראה ליישב מה שיש לד"ק דלקמן פסוק כ"ח אצל ארץ סיחון כתוב אכל בכסף תשברני ואכלתי ומים בכסף תתן לי ושתייתי וגו' דלגבי אוכל הלשון שוה ללשון דנקטה תורה כאן אצל בני עשו אבל לגבי מים כתוב שם מים בכסף תתן לי וגו' לשון נתינה ולא כמו כאן אצל בני עשו לשון כריה ועוד דיוק אחר יש לד"ק דכאן אצל בני עשו נצטוו ישראל תשברו וגו' תכרו

פרקי אבות - פרק שלישי משנה ב' ד' כ"ב

משנה ב

רבי חנינא סגן הכהנים אומר הוי מתפלל בשלומה של מלכות

שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו רבי חנינא בן תרדיון אומר שנים שיושבין ואין ביניהם דברי תורה הרי זה מושב לעצים וכו'. יש לפרש דמימרא דר"ח בן תרדיון באה להשלים דברי ר"ח סגן הכהנים דלאחר שיתפלל בשלומה של מלכות ויזכו ישראל ע"י"ז לישב בשלו' בלי להתירא מאיש הבא לבלעם חיים מ"מ יש להם עתה לזיהר שלא לתהפך וישיבתם בשלו' למושב לצים וע"כ יהיו זריזים לעסוק בתורה ובזה מראים שתפלתם לשלומה של מלכות נתקבלה לתועלת.

משנה ד

רבי חנינא בן חכנאי אומר הנעור בלילה והמהלך בדרך יחידי והמפנה לבו לבטלה וכו'.

יש לפרש דר"ח מרמז כאן על מי שרוצה לדחוק את הקץ הניעור בלילה שבליילה של גלות הוא ניעור ורוצה להעיר התעוררות הגאולה והמהלך בדרך יחידי שאינו מתייעץ בגדולי התורה שאומרים שצריך לסבול עול הגלות אלא הולך יחידי בדרך שלו ומפנה לבו לבטלה שבמקום לעסוק בתורה עוסק בפעולות לקרב את הקץ הרי זה מתחייב בנפשו שמתגרה לבד בכח הס"א המעכב את הגאולה וצריך הוא לירא שלא יאבד שני העולמות כמו שכבר אירע לאלו שעסקו בזה במשך הדורות.

משנה ז

ר"א איש בריתותא אומר תן לו משלו שאתה ושלך שלו

כי ממוך הכל ומידך נתנו לך ר"ש אומר המהלך בדרך ושונה ומפסיק ממשנתו ואומר מה נאה אילן זה וכו' מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו. י"ל דשתי מימורות אלו קשורין יחד דכיון דאתה ושלך שלו והיינו שגם אתה נברא מה לך להפסיק באמצע משנתך כשאתה עוסק במצות בוראך שצוץ לעסוק בתורה לשבח אילן נאה שגם הוא נברא דמה לו לנברא לשבח נברא אחר אין לו לעשות אלא רק מה שבוראו רוצה ממנו ואפשר דבזה מיושב גם מה שהעיר התו"ט דהאין מסיק מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו הלא לא הביא שום כתוב ופסוק לענין זה ולהנ"ל ניחא דהראיה מפסוק דמייית ברישא דמתנן' כי ממך הכל ומידך נתנו לך דאם אינו זוכר שהוא ושלך הכל מידו ית' ומתגאה להפסיק מעסק התורה שעבורה ירד לעולם כדי לשבח הבריאה כאילו הוא למעלה ממנה א"כ דומה לעובד ע"ז ומתחייב בנפשו.

משנה כב

הוא היה אומר כל שחכמתו מרובה ממעשיו למה הוא דומה לאילן שענפיו מרובים ושרשיו מועטין וכו'.

מבואר כאן דמעשי המצות הם השורש של האילן וחכמת התורה היא הענפים והיינו דע"י עסק המצות זוכין ליגדל בתורה דומיא דאילן שגידול ענפיו תלוי בשרשיו ובזה מובן היטב הא דאיתא בגמ' ברכות דף ל"ב: לגבי חסידים הראשונים שהיו שוהין שעה לפני התפילה ומתפללים שעה ושוהין עוד שעה אחר התפילה ושאלה הגמ' אם עסוקים כ"כ בתפילה תורתם האין משתמרת ומתרצת מתוך שחסידיהם הם תורתם משתמרת וכו' היינו כדנ"ל דעיקר ההצלחה בתורה תלויה בקיום המצות.